

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра місцевого самоврядування та регіонального розвитку

МИРАНЕЦЬ Максим Михайлович

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ ЗА
УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність магістерського дослідження пов'язана із намаганням громадськості та органів місцевого самоврядування створити привабливі умови для життєдіяльності громади. Особливо нагальними ці питання постають в контексті завершального етапу реформування та децентралізації державної влади в Україні, коли громади отримали реальні механізми впливу на вирішення першочергових питань місцевого значення. Більшість з таких питань стосуються соціальної сфери – розбудови та збереження закладів освіти (шкіл та садочків), охорони здоров'я, культури, спортивних споруд, логістичної інфраструктури регіону або населеного пункту, що тісно пов'язані з іншими важливими для громади питаннями: створення робочих місць, формування прозорого місцевого бюджету, справедливий розподіл фінансових ресурсів, розвиток системи надання адміністративних та житлово-комунальних послуг та ін. Водночас, ці питання не давалися громадам та регіонам легко, це був своєрідний досвід для України. Питання подальшого реформування та наділення місцевого самоврядування реальною здатністю до управління місцевими справами пов'язано з рядом невирішених питань, одним з яких є управління соціальною інфраструктурою за участі громадськості.

Іншим важливим чинником магістерського дослідження стала громадськість як самостійна категорія управління на місцевому рівні. Без активної громадської позиції неможливо уявити повноцінне управління на демократичних засадах. В Україні, як показує досвід, завжди на місцевому рівні громадяни проявляли високу активність, відстоювали власні позиції, тому і сьогодні ці питання є актуальними. Також відносно невеликий досвід управління в об'єднаних громадах в Україні показав, що найкращі рішення щодо вирішення питань місцевого значення приймаються саме за участі широкого загалу громадян. Таким чином, управління ресурсами місцевого та регіонального розвитку потребує принципової зміни управлінських підходів як на місцевому, так і на державному рівнях.

Стан наукової розробки теми. Проблемами розвитку соціальної інфраструктури регіонів є об'єктом дослідження таких провідних вчених, як В. Ємельянова, О. Євтушенка, В. Мамонова, О. Коротич, В. Керецмана та ін. Вони розглядають такі складові регіональної політики в Україні, як співвідношення централізації та децентралізації в управлінні територіальним розвитком, економічний розвиток регіонів, розвиток місцевого самоврядування, інституційне забезпечення, методи державного регулювання територіального розвитку тощо. Дослідження ролі громадського сектора в розвитку громад та в державній політиці в цілому проводили такі вітчизняні та зарубіжні науковці: А. Бондар, М. Климко, В. Колпаков, Т. Семігіна та інші відомі науковці. Зарубіжний досвід країн щодо організації та здійснення громадського контролю досліджували Е. Кац та А. Крупник. Інформаційною

базою дослідження є також законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані, матеріали галузевих управлінь державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань розвитку соціальної інфраструктури регіону, періодичні видання, особистий досвід автора.

Але проблема залучення громадськості тісно пов'язана з необхідністю створення та розширення джерел участі в управлінні справами на місцевому рівні, тому потребує окремого дослідження. Відповідно видаються актуальними поєднання наукових напрацювань в сфері розвитку соціальної інфраструктури регіонів та ролі громадськості в цих процесах та розгляд цієї проблеми в комплексі.

Метою роботи є обґрунтування шляхів удосконалення розвитку соціальної інфраструктури регіону за участю громадськості в Україні, зокрема на прикладі Коблівської ОТГ Миколаївської області.

Для досягнення мети були визначені такі **завдання**:

- розкрити основні поняття та категорії дослідження;
- проаналізувати законодавчу та нормативно-правову базу дослідження;
- розкрити особливості закордонного досвіду щодо розвитку соціальної інфраструктури за участі громадськості на регіональному рівні;
- розкрити особливості закордонного досвіду щодо державно-приватного партнерства;
- розкрити проблеми та перспективи оптимізації політики розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості
- розкрити особливості розвитку соціальної інфраструктури на прикладі Коблівської ОТГ Миколаївської області.

Об'єктом дослідження є соціальна інфраструктура регіону.

Предметом дослідження є особливості, проблеми та перспективи розвитку соціальної інфраструктури регіону за участю громадськості.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям даної роботи є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Так, системний підхід дав можливість розглянути складники соціальної інфраструктури регіону, їх взаємозв'язок та взаємодію з елементами інших систем. За його допомогою визначено також функції соціальної інфраструктури та розглянуто механізми державного управління та уточнено поняття механізмів розвитку соціальної інфраструктури.

За допомогою методів моделювання та типології визначено особливості державного регулювання розвитку соціальної інфраструктури. Структурно-функціональний метод допоміг розкрити особливості структури і функцій об'єкта. Метод порівняння було застосовано в процесі вивчення зарубіжного досвіду розвитку соціальної інфраструктури регіону. Для обґрунтування шляхів розвитку соціальної інфраструктури за участю громадськості використано також абстрактно-логічний метод дослідження.

Крім того, в даному дослідженні були застосовані загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що дане дослідження є спробою комплексного аналізу сучасного стану, особливостей та проблем розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості, обґрунтовано шляхи удосконалення розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості на рівні місцевого самоврядування (на прикладі ОТГ).

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки роботи можуть бути використані для подальшого науково-теоретичного дослідження особливостей формування та оптимізації політики розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження апробовано у формі доповіді на XXIII Всеукраїнській щорічній науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти (м. Миколаїв, 16-20 листопада 2020 р.).

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел (89 найменувань), 3 додатків. Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок, з яких 95 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження розвитку соціальної інфраструктури за участі громадськості» розкрито основні поняття та категорії дослідження; проаналізовано законодавчу та нормативно-правову базу дослідження.

У підрозділі 1.1. «Основні поняття та категорії дослідження» виявлені основні результати аналізу наукової літератури. «Соціальна інфраструктура», на нашу думку, це сукупність об'єктів окремих галузей, що сприяють життєдіяльності суспільства і метою функціонування яких є забезпечення загального рівня життя населення та гармонійного його розвитку. Відповідно до призначення соціальної інфраструктури її поділяють на соціально-побутову і соціально-духовну. Стан соціальної інфраструктури визначає побутову привабливість регіону. Необґрунтовані регіональні відмінності у життєвому рівні населення зменшують соціально-економічну ефективність територіального поділу праці, уповільнюють розвиток продуктивних сил регіонів і країни загалом. Розміщення соціальної інфраструктури відіграє важливу роль у просторовій організації суспільного виробництва, зокрема формуванні територіально-виробничих комплексів, створюючи передумови для стабілізації трудових ресурсів, розширення сфери докладання праці, регулювання міграційних процесів. Ефективність

соціальної інфраструктури визначається у соціальних показниках розвитку суспільства і відображається у створенні належних умов життєдіяльності людини та вдосконаленні сукупної робочої сили для зростання продуктивності суспільної праці й економічної ефективності виробництва. Провідну роль у розвитку соціальної інфраструктури відіграють фактори, які висвітлюють ступінь сформованості систем розселення та рівень розвитку матеріального виробництва. Ефективність вирішення місцевих проблем значно підвищується, якщо в цьому процесі беруть добровільну участь і пересічні громадяни. В контексті управлінської діяльності громадська участь дає змогу враховувати соціальні чинники в процесі планування, мінімізувати соціальні та політичні ризики внаслідок ухвалення та реалізації управлінських рішень, корегувати плани та поведінку влади відповідно до інтересів тих чи інших суспільних груп, а також залучати їх до процесу ухвалення управлінських рішень. Таким чином громадська участь дозволяє, з одного боку, мінімізувати соціальні та політичні ризики, а з іншого – визначати, формулювати та відстояти інтереси громади.

У підрозділі 1.2 «Законодавча та нормативно-правова база дослідження» визначено, що законодавчою та нормативно-правовою базою забезпечення функціонування місцевого самоврядування в Україні та активізації діяльності територіальних громад та їх членів є: Конституція України, яка закладає конституційні основи місцевого самоврядування, закріплює можливості активної участі в суспільно-політичному житті; закони, що регулюють засади місцевого самоврядування, повноваження органів та посадових осіб; закони, що визначають порядок формування органів місцевого самоврядування та обрання голів територіальних громад; галузеві закони, що визначають місце й роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування в певних галузях правовідносин, що належать до предмета правового регулювання цими законами; нормативні акти Кабінету Міністрів України, міністерств, відомств та інших центральних органів виконавчої влади, що ухвалюються на основі законів України й визначають порядок реалізації певних норм цих законів (перелік актів, що встановлюють підходи щодо організації тендерних закупівель, встановлення заробітних плат у системі виконавчих органів ради, виплати субсидій тощо); нормативні акти місцевої ради, що встановлюють особливості здійснення місцевого самоврядування в певній громаді (місцевий статут) та правила й процедури роботи органів місцевого самоврядування; міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють особливості здійснення місцевого самоуправління, забезпечення демократичного врядування.

Таким чином, на конституційно-нормативному рівні закріплено право територіальної громади на місцеве самоврядування, що створило умови для становлення принципово нового суб'єкта владних повноважень. Утім це не стало чинником формування дієздатної територіальної громади. На нашу думку, діяльність інститутів громадянського суспільства характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової та кадрової спроможності.

Законодавство України декларує в загальному вигляді права та можливості громадської участі, взаємодії влади з громадськістю.

У другому розділі «Закордонний досвід розвитку соціальної інфраструктури» розкрито особливості закордонного досвіду щодо розвитку соціальної інфраструктури за участі громадськості на регіональному рівні; розкрито особливості закордонного досвіду щодо державно-приватного партнерства.

У підрозділі 2.1. «Розвиток соціальної інфраструктури за участі громадськості на регіональному рівні: закордонний досвід» визначено, що у більшості зарубіжних країн самоорганізація громадян на місцевому рівні здійснюється через інститути неприбуткового сектору: центри місцевих співтовариств (community centres; village centres); сусідські співтовариства (neighborhood associations); сусідські трасти (neighborhood trusts).

Зазначені інституції є благодійницькими та переважно функціонують у формі асоціацій і трастів, легалізація яких не потребує створення юридичної особи. Вибір організаційно-правової форми в першу чергу залежить від поглядів засновників на управління власністю. Організації, які надають соціальну допомогу – державні, приватні і неурядові організації – не тільки реалізують свої завдання по-різному, але певні послуги надають краще одна за одну. Пріоритет державного сектора – це розробка стратегії, законодавчих рамок, створення сприятливих умов для діяльності інших секторів, а також посилення злагодженої діяльності в місцевих громадах.

У підрозділі 2.2. «Можливості державно-приватного партнерства» показано, що в результаті порівняльного аналізу закордонного досвіду щодо інституціональних засад розвитку державно-приватного партнерства з визначенням загальних принципів, функцій створених інституцій і форм взаємодії учасників, з метою врахування світових здобутків Україною у цій сфері, автор дійшов наступних висновків.

Зокрема, впровадження нових принципів, норм і правил співпраці публічного і приватного секторів у чинні інститути відбувається або в контексті проголошеної нової економічної політики державного регулювання (Велика Британія, Нова Зеландія, Аргентина, більшість країн Латинської Америки), або в контексті змін та доповнень наявної системи державного управління (США, Канада, Японія, країни ЄС). Таким же шляхом запровадження інститутів ДПП йдуть країни, що розвиваються, в яких рівень сформованості ринкових відносин є достатнім для встановлення партнерських взаємозв'язків типу «держава-бізнес».

Ще один підхід до впровадження ДПП пов'язаний з формуванням повністю нового інституційного середовища, яке відповідає принципам функціонування ринкової економіки і новому розумінню місця держави у господарському житті суспільства. Ця схема реалізується в колишніх соціалістичних країнах, що утворилися на пострадянському просторі та в деяких країнах, що розвиваються. Першими кроками на шляху створення нового інституційного середовища у цих країнах стає формування відповідної законодавчої бази та державних агенцій для координації

загальних питань і сприяння розвитку партнерських відносин. Проте брак досвіду у побудові організаційно-економічного механізму взаємодії держави і бізнесу, врегулюванні фінансових і фіскальних відносин гальмує успішний розвиток ДПП, що потребує більш широкого залучення зарубіжного досвіду і надбань тих країн, які є безперечними лідерами у цій сфері, перш за все: Великої Британії, США, Франції, Нідерландів.

На сьогодні в Україні триває робота щодо визначення перспективних проектів та можливостей залучення інвестиційних ресурсів на умовах ДПП, проте масштаби його поширення, на нашу думку, залишаються недостатніми з огляду на обсяг тих завдань, які необхідно вирішувати державі у сфері створення сучасної інфраструктури суспільного розвитку. Аналіз практики здійснення державно-приватного партнерства в Україні порівняно з досвідом розвинених країн світу дає підстави для висновку про те, що в Україні є низка перешкод на шляху реалізації ДПП. За відсутності державних гарантій через політичну нестабільність у країні найголовнішою проблемою є значний ризик інвестування, перш за все, у капіталомісткі об'єкти. За цих умов бізнесу стають цікавими тільки короткочасні і найбільш прибуткові проекти, реалізація яких здійснюється у тому числі за міжнародними зобов'язаннями країни.

У третьому розділі «Особливості реалізації та оптимізації політики розвитку інфраструктури регіону за участі громадськості» розкрито проблеми та перспективи оптимізації політики розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості; розкрито особливості розвитку соціальної інфраструктури на прикладі Коблівської ОТГ Миколаївської області.

У підрозділі 3.1. «Проблеми розвитку соціальної інфраструктури регіону» визначено, що головна мета вдосконалення економічного механізму управління соціальним розвитком – забезпечення комплексного розвитку інфраструктури територій та поліпшення умов життя населення. Умовами комплексного розвитку соціальної інфраструктури в районах є: врахування місцевих чинників, що визначають обсяг і структуру потреб населення в послугах; розробка і використання нормативів з урахуванням особливостей населених пунктів; досягнення оптимальних меж і внутрішньо-регіональних пропорцій у розвитку соціальної інфраструктури; обґрунтоване визначення обсягів капітальних вкладень у галузі соціальної інфраструктури та їх розподіл за підгалузями; узгодження будівництва об'єктів соціальної інфраструктури з потужностями будівельних організацій тощо.

Державна регіональна економічна політика є частиною загальної соціально-економічної політики держави, що інтегрує регіональні аспекти розвитку країни, а також сукупністю організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на: стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів; комплексний розвиток регіональних господарських систем і повнішу інтеграцію підприємств у відповідні регіональні господарські системи; раціональне використання ресурсного потенціалу регіонів з метою підвищення життєвого рівня населення та охорони навколишнього

середовища; вдосконалення адміністративно-територіальної організації суспільства.

Раціональна політика щодо розвитку соціальної інфраструктури передбачає узгодження політики регіонів з політикою держави, регіональних пріоритетних напрямків розвитку з державними таким чином, щоб державна регіональна політика і політика регіонів не суперечили одна одній, а становили, взаємодоповнюючи одна одну, одне ціле. Загалом державна регіональна політика стосується, визначення стратегії економічного зростання, цілей та пріоритетів розвитку господарського комплексу регіонів; розробки правових законодавчих актів; розробки національних програм щодо найбільш важливих глобальних пріоритетних для країни проблем; втілення у життя єдиної науково-технічної, структурної та інвестиційної політики; підтримання загальної збалансованості економіки; усунення монопольного становища окремих виробників; стимулювання конкуренції; регулювання проблем, які не вирішуються самостійно ринковим механізмом; участі у міжнародному та міждержавному розподілі праці.

Регіональні органи влади й управління покликані забезпечувати комплексний і збалансований соціально-економічний розвиток регіонів за рахунок ефективного використання природних, географічних, демографічних особливостей регіонів, їх економічного та науково-технічного потенціалу.

У підрозділі 3.2. «Перспективи оптимізації політики розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості» показано, що нагальною є необхідність залучення громадського сектора та використання механізмів громадської участі щодо розвитку соціальної інфраструктури з метою підвищення ефективності державного управління в цій сфері. Серед основних форм реалізації громадських ініціатив слід відвести соціальним проектам.

Відповідно, співпраця держави та органів місцевого самоврядування з організаціями третього сектору може бути важливим чинником підвищення ефективності використання коштів, особливо тих, що виділяються на соціальні потреби. Варто зазначити, що зміцнення демократичної держави та розвиток місцевого самоврядування, вирішальним чином, залежать від формування сучасного громадянського суспільства.

Йдеться про різноманітні форми цивілізованої участі громадян у суспільному житті, у тому числі і громадського моніторингу суспільних процесів, організаціями третього сектору може бути важливим чинником підвищення ефективності використання коштів, особливо тих, що виділяються на соціальні потреби.

З іншого боку, громадські організації потребують моральної та матеріальної підтримки від держави та органів місцевого самоврядування – надання їм допомоги може забезпечити досягнення цілей, на які в іншому випадку довелось б витратити більше ресурсів із держбюджету. Не менш важливою є також і зацікавленість «справжніх» організацій третього сектору в дієвому контролі громадських організацій, здійснюваному державними та муніципальними органами, що повинен гарантувати відсутність зловживань,

які перешкоджають виконанню громадськими організаціями своїх статутних функцій, знижують їх престиж, а відтак і рівень довіри громадян.

У підрозділі 3.3. «Розвиток соціальної інфраструктури на прикладі Коблівської ОТГ Миколаївської області» визначено, що у грудні 2016 року процес децентралізації та волевиявлення мешканців зацікавлених громад призвів до появи Коблівської об'єднаної територіальної громади (далі – Коблівська ОТГ), до складу якої увійшли Коблівська, Новофедорівська, Рибаківська та Українська сільські ради. Об'єднання відбувалося у відповідності до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Згідно із Державною стратегією регіонального розвитку спроможні об'єднані територіальні громади (далі ОТГ) повинні стати базовим елементом ефективної системи влади в Україні. Це, в першу чергу, зумовлюється тим, що кожна громада та кожен орган місцевого самоврядування, які увійшли до складу ОТГ, до об'єднання мали власні пріоритети розвитку та власну систему цінностей щодо управління, в тому числі й наявними ресурсами.

Протягом 2017-2019 років тривала підготовка Стратегії розвитку Коблівської об'єднаної територіальної громади. Стратегія підготовлена на основі соціально-економічного аналізу розвитку населених пунктів, що входять до складу об'єднаної територіальної громади, за попередні періоди (включаючи статистичну інформацію) та визначає цілі, пріоритети соціально-економічного розвитку та заходи, спрямовані на забезпечення необхідних умов для планомірного і послідовного наближення рівня життя мешканців громади до європейських стандартів за рахунок внутрішнього і зовнішнього потенціалу та збереження унікальних духовних і культурних традицій. Залучення широкого кола громадян до створення стратегічного плану розвитку ОТГ дозволяє, ідентифікувати та знайти прийнятні шляхи усунення проблем громади, забезпечити налагодження діалогу між громадськістю та владою.

При цьому однією з основних складових процесу планування є обов'язкова участь у ньому усіх активних та зацікавлених представників громади. План заходів щодо реалізації Стратегії опрацьований на 3 роки, однак у перспективі передбачено його коригування та наповнення новим змістом (заходами) у залежності від змін внутрішніх та зовнішніх умов реалізації, при виникненні нових завдань, при коригуванні загальнодержавної та обласної Стратегій розвитку. Робота на Стратегією виконувалася за сприяння Програми «U-LEAD з Європою», що спільно фінансується Європейським Союзом та його країнами-членами Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею та Швецією (U-LEAD with Europe is a multi-donor action of the European Union and its member states Denmark, Estonia, Germany, Poland and Sweden).

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проаналізовано особливості, проблеми та перспективи розвитку соціальної інфраструктури регіону за участю громадськості. Отриманні результати у процесі дослідження дають змогу сформулювати наступні висновки і пропозиції.

1. «Соціальна інфраструктура», на нашу думку, це сукупність об'єктів окремих галузей, що сприяють життєдіяльності суспільства і метою функціонування яких є забезпечення загального рівня життя населення та гармонійного його розвитку. Відповідно до призначення соціальної інфраструктури її поділяють на соціально-побутову і соціально-духовну. Стан соціальної інфраструктури визначає побутову привабливість регіону. Необґрунтовані регіональні відмінності у життєвому рівні населення зменшують соціально-економічну ефективність територіального поділу праці, уповільнюють розвиток продуктивних сил регіонів і країни загалом. Розміщення соціальної інфраструктури відіграє важливу роль у просторовій організації суспільного виробництва, зокрема формуванні територіально-виробничих комплексів, створюючи передумови для стабілізації трудових ресурсів, розширення сфери докладання праці, регулювання міграційних процесів. Ефективність соціальної інфраструктури визначається у соціальних показниках розвитку суспільства і відображається у створенні належних умов життєдіяльності людини та вдосконаленні сукупної робочої сили для зростання продуктивності суспільної праці й економічної ефективності виробництва. Провідну роль у розвитку соціальної інфраструктури відіграють фактори, які висвітлюють ступінь сформованості систем розселення та рівень розвитку матеріального виробництва. Ефективність вирішення місцевих проблем значно підвищується, якщо в цьому процесі беруть добровільну участь і пересічні громадяни. В контексті управлінської діяльності громадська участь дає змогу враховувати соціальні чинники в процесі планування, мінімізувати соціальні та політичні ризики внаслідок ухвалення та реалізації управлінських рішень, корегувати плани та поведінку влади відповідно до інтересів тих чи інших суспільних груп, а також залучати їх до процесу ухвалення управлінських рішень. Таким чином громадська участь дозволяє, з одного боку, мінімізувати соціальні та політичні ризики, а з іншого – визначати, формулювати та відстояти інтереси громади.

2. Законодавчою та нормативно-правовою базою забезпечення функціонування місцевого самоврядування в Україні та активізації діяльності територіальних громад та їх членів є: Конституція України, яка закладає конституційні основи місцевого самоврядування, закріплює можливості активної участі в суспільно-політичному житті; закони, що регулюють засади місцевого самоврядування, повноваження органів та посадових осіб; закони, що визначають порядок формування органів місцевого самоврядування та обрання голів територіальних громад; галузеві закони, що визначають місце й роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування

в певних галузях правовідносин, що належать до предмета правового регулювання цими законами; нормативні акти Кабінету Міністрів України, міністерств, відомств та інших центральних органів виконавчої влади, що ухвалюються на основі законів України й визначають порядок реалізації певних норм цих законів (перелік актів, що встановлюють підходи щодо організації тендерних закупівель, встановлення заробітних плат у системі виконавчих органів ради, виплати субсидій тощо); нормативні акти місцевої ради, що встановлюють особливості здійснення місцевого самоврядування в певній громаді (місцевий статут) та правила й процедури роботи органів місцевого самоврядування; міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють особливості здійснення місцевого самоуправління, забезпечення демократичного врядування. Таким чином, на конституційно-нормативному рівні закріплено право територіальної громади на місцеве самоврядування, що створило умови для становлення принципово нового суб'єкта владних повноважень. Утім це не стало чинником формування дієздатної територіальної громади. На нашу думку, діяльність інститутів громадянського суспільства характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової та кадрової спроможності. Законодавство України декларує в загальному вигляді права та можливості громадської участі, взаємодії влади з громадськістю.

3. Проаналізувавши особливості зарубіжного досвіду країн із давніми демократичними традиціями, доходимо висновку, що у більшості з них самоорганізація громадян на місцевому рівні здійснюється через інститути неприбуткового сектору: центри місцевих співтовариств (community centres; village centres); сусідські співтовариства (neighborhood associations) сусідські трасти (neighborhood trusts).

Зазначені інституції є благодійницькими та переважно функціонують у формі асоціацій і трастів, легалізація яких не потребує створення юридичної особи. Вибір організаційно-правової форми в першу чергу залежить від поглядів засновників на управління власністю. Організації, які надають соціальну допомогу – державні, приватні і неурядові організації – не тільки реалізують свої завдання по-різному, але певні послуги надають краще одна за одну. Пріоритет державного сектора – це розробка стратегії, законодавчих рамок, створення сприятливих умов для діяльності інших секторів, а також посилення злагодженої діяльності в місцевих громадах.

4. В результаті порівняльного аналізу закордонного досвіду щодо інституціональних засад розвитку державно-приватного партнерства з визначенням загальних принципів, функцій створених інституцій і форм взаємодії учасників, з метою врахування світових здобутків Україною у цій сфері, автор дійшов наступних висновків. Зокрема, впровадження нових принципів, норм і правил співпраці публічного і приватного секторів у чинні інститути відбувається або в контексті проголошеної нової економічної політики державного регулювання (Велика Британія, Нова Зеландія, Аргентина, більшість країн Латинської Америки), або в контексті змін та доповнень наявної системи державного управління (США, Канада, Японія,

країни ЄС). Таким же шляхом запровадження інститутів ДПП йдуть країни, що розвиваються, в яких рівень сформованості ринкових відносин є достатнім для встановлення партнерських взаємозв'язків типу «державо-бізнес». Ще один підхід до впровадження ДПП пов'язаний з формуванням повністю нового інституційного середовища, яке відповідає принципам функціонування ринкової економіки і новому розумінню місця держави у господарському житті суспільства. Ця схема реалізується в колишніх соціалістичних країнах, що утворилися на пострадянському просторі та в деяких країнах, що розвиваються. Першими кроками на шляху створення нового інституційного середовища у цих країнах стає формування відповідної законодавчої бази та державних агенцій для координації загальних питань і сприяння розвитку партнерських відносин. Проте брак досвіду у побудові організаційно-економічного механізму взаємодії держави і бізнесу, врегулюванні фінансових і фіскальних відносин гальмує успішний розвиток ДПП, що потребує більш широкого залучення зарубіжного досвіду і надбань тих країн, які є безперечними лідерами у цій сфері, перш за все: Великої Британії, США, Франції, Нідерландів.

На сьогодні в Україні триває робота щодо визначення перспективних проектів та можливостей залучення інвестиційних ресурсів на умовах ДПП, проте масштаби його поширення, на нашу думку, залишаються недостатніми з огляду на обсяг тих завдань, які необхідно вирішувати державі у сфері створення сучасної інфраструктури суспільного розвитку. Аналіз практики здійснення державно-приватного партнерства в Україні порівняно з досвідом розвинених країн світу дає підстави для висновку про те, що в Україні є низка перешкод на шляху реалізації ДПП. За відсутності державних гарантій через політичну нестабільність у країні найголовнішою проблемою є значний ризик інвестування, перш за все, у капіталомісткі об'єкти. За цих умов бізнесу стають цікавими тільки короткочасні і найбільш прибуткові проекти, реалізація яких здійснюється у тому числі за міжнародними зобов'язаннями країни.

5. Головна мета вдосконалення економічного механізму управління соціальним розвитком – забезпечення комплексного розвитку інфраструктури територій та поліпшення умов життя населення. Умовами комплексного розвитку соціальної інфраструктури в районах є: врахування місцевих чинників, що визначають обсяг і структуру потреб населення в послугах; розробка і використання нормативів з урахуванням особливостей населених пунктів; досягнення оптимальних меж і внутрішньо-регіональних пропорцій у розвитку соціальної інфраструктури; обґрунтоване визначення обсягів капітальних вкладень у галузі соціальної інфраструктури та їх розподіл за підгалузями; узгодження будівництва об'єктів соціальної інфраструктури з потужностями будівельних організацій тощо. Нагальною є необхідність залучення громадського сектора та використання механізмів громадської участі щодо розвитку соціальної інфраструктури з метою підвищення ефективності державного управління в цій сфері. Серед основних форм реалізації громадських ініціатив слід відвести соціальним

проектам. Відповідно, співпраця держави та органів місцевого самоврядування з організаціями третього сектору може бути важливим чинником підвищення ефективності використання коштів, особливо тих, що виділяються на соціальні потреби. Варто зазначити, що зміцнення демократичної держави та розвиток місцевого самоврядування, вирішальним чином, залежать від формування сучасного громадянського суспільства. Йдеться про різноманітні форми цивілізованої участі громадян у суспільному житті, у тому числі і громадського моніторингу суспільних процесів, організаціями третього сектору може бути важливим чинником підвищення ефективності використання коштів, особливо тих, що виділяються на соціальні потреби. З іншого боку, громадські організації потребують моральної та матеріальної підтримки від держави та органів місцевого самоврядування – надання їм допомоги може забезпечити досягнення цілей, на які в іншому випадку довелося б витратити більше ресурсів із держбюджету. Не менш важливою є також і зацікавленість «справжніх» організацій третього сектору в дієвому контролі громадських організацій, здійснюваному державними та муніципальними органами, що повинен гарантувати відсутність зловживань, які перешкоджають виконанню громадськими організаціями своїх статутних функцій, знижують їх престиж, а відтак і рівень довіри громадян.

Державна регіональна економічна політика є частиною загальної соціально-економічної політики держави, що інтегрує регіональні аспекти розвитку країни, а також сукупністю організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на: стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів; комплексний розвиток регіональних господарських систем і повнішу інтеграцію підприємств у відповідні регіональні господарські системи; раціональне використання ресурсного потенціалу регіонів з метою підвищення життєвого рівня населення та охорони навколишнього середовища; вдосконалення адміністративно-територіальної організації суспільства. Раціональна політика щодо розвитку соціальної інфраструктури передбачає узгодження політики регіонів з політикою держави, регіональних пріоритетних напрямків розвитку з державними таким чином, щоб державна регіональна політика і політика регіонів не суперечили одна одній, а становили, взаємодоповнюючи одна одну, одне ціле. Загалом державна регіональна політика стосується, визначення стратегії економічного зростання, цілей та пріоритетів розвитку господарського комплексу регіонів; розробки правових законодавчих актів; розробки національних програм щодо найбільш важливих глобальних пріоритетних для країни проблем; втілення у життя єдиної науково-технічної, структурної та інвестиційної політики; підтримання загальної збалансованості економіки; усунення монопольного становища окремих виробників; стимулювання конкуренції; регулювання проблем, які не вирішуються самостійно ринковим механізмом; участі у міжнародному та міждержавному розподілі праці. Регіональні органи влади й управління покликані забезпечувати комплексний і збалансований соціально-економічний розвиток регіонів за рахунок ефективного використання

природних, географічних, демографічних особливостей регіонів, їх економічного та науково-технічного потенціалу.

6. У грудні 2016 року процес децентралізації та волевиявлення мешканців зацікавлених громад призвів до появи Коблівської об'єднаної територіальної громади (далі – Коблівська ОТГ), до складу якої увійшли Коблівська, Новофедорівська, Рибаківська та Українська сільські ради. Об'єднання відбувалося у відповідності до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Згідно із Державною стратегією регіонального розвитку спроможні об'єднані територіальні громади (далі ОТГ) повинні стати базовим елементом ефективної системи влади в Україні. Це, в першу чергу, зумовлюється тим, що кожна громада та кожен орган місцевого самоврядування, які увійшли до складу ОТГ, до об'єднання мали власні пріоритети розвитку та власну систему цінностей щодо управління, в тому числі й наявними ресурсами. Протягом 2017-2019 років тривала підготовка Стратегії розвитку Коблівської об'єднаної територіальної громади. Стратегія підготовлена на основі соціально-економічного аналізу розвитку населених пунктів, що входять до складу об'єднаної територіальної громади, за попередні періоди (включаючи статистичну інформацію) та визначає цілі, пріоритети соціально-економічного розвитку та заходи, спрямовані на забезпечення необхідних умов для планомірного і послідовного наближення рівня життя мешканців громади до європейських стандартів за рахунок внутрішнього і зовнішнього потенціалу та збереження унікальних духовних і культурних традицій. Залучення широкого кола громадян до створення стратегічного плану розвитку ОТГ дозволяє, ідентифікувати та знайти прийнятні шляхи усунення проблем громади, забезпечити налагодження діалогу між громадськістю та владою. При цьому однією з основних складових процесу планування є обов'язкова участь у ньому усіх активних та зацікавлених представників громади. План заходів щодо реалізації Стратегії опрацьований на 3 роки, однак у перспективі передбачено його коригування та наповнення новим змістом (заходами) у залежності від змін внутрішніх та зовнішніх умов реалізації, при виникненні нових завдань, при коригуванні загальнодержавної та обласної Стратегій розвитку. Робота на Стратегією виконувалася за сприяння Програми «U-LEAD з Європою», що спільно фінансується Європейським Союзом та його країнами-членами Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею та Швецією (U-LEAD with Europe is a multi-donor action of the European Union and its member states Denmark, Estonia, Germany, Poland and Sweden).

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена актуальній темі розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні за участі громадськості. В дослідженні розкрито основні поняття та категорії дослідження; проаналізовано законодавчу та нормативно-правову базу дослідження;

розкрито особливості закордонного досвіду щодо розвитку соціальної інфраструктури за участі громадськості на регіональному рівні; розкрито особливості закордонного досвіду щодо державно-приватного партнерства; розкрито проблеми та перспективи оптимізації політики розвитку соціальної інфраструктури регіону за участі громадськості; розкрито особливості розвитку соціальної інфраструктури на прикладі Коблівської ОТГ Миколаївської області.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, громадськість, регіональний рівень, регіон, місцеве самоврядування, ОТГ, громадський контроль.

ANNOTATION

The master's thesis is devoted to the topical issue of social infrastructure development at the regional level with the participation of the public.

The basic concepts and categories of research are revealed; the legislative and normative-legal base of the research is analyzed; the peculiarities of foreign experience in the development of social infrastructure with the participation of the public at the regional level are revealed; the peculiarities of foreign experience in public-private partnership are revealed; problems and prospects of optimization of the policy of social infrastructure development of the region with the participation of the public are revealed; features of development of a social infrastructure on an example of Koblivsky OTG of the Nikolaev region are opened.

An important factor in the master's study was the public as an independent category of government at the local level. Without an active public position, it is impossible to imagine full-fledged governance on a democratic basis. In Ukraine, as experience shows, citizens have always been very active at the local level, defended their own positions, so even today these issues are relevant. Also, the relatively little experience of governance in united communities in Ukraine has shown that the best decisions on local issues are made with the participation of a wide range of citizens. Thus, the management of local and regional development resources requires a fundamental change in management approaches at both local and national levels.

Key words: social infrastructure, public, regional level, region, local self-government, OTG, public control.